

Groen is samen doen!

Jaarbericht 2010

Landschapsbeheer Flevoland
Zorg voor ons landschap

Hoofdstukindeling

Natuur en Landschapsbeheer met vrijwilligers (burgerparticipatie)	4
Agrarisch natuur- en landschapsbeheer	7
Natuur- en Landschapsbeheer met bedrijven en particulieren	10
Natuur- en Landschapsbeheer met overheden	13
Soortenbeheer	16
Cultuurhistorie en Aardkunde	19
Kenniscentrum	23
Overzicht vrijwilligersuren	24
Overzicht projecten 2010	26
Financieel overzicht 2010	28
Accountantsverklaring	30
Verantwoordingverklaring CBF	31

Bestuur 2010

Stichting Landschapsbeheer Flevoland heeft een bestuur dat bestaat uit vertegenwoordigers van de verschillende doelgroepen waarmee Landschapsbeheer samenwerkt. Elke bestuurder neemt op persoonlijke titel zitting in het bestuur.

In 2010 bestond het bestuur uit Metty Ebbens-Smit (voorzitter), Wim Menkveld (penningmeester), Betty van Leeuwen, Arend Heida, Binne Kunnen en Bert Bulk.

Nevenfuncties directeur G.H.M. Gielen

Gastdocent Christelijk Agrarische Hogeschool Dronten,
Lid ledenraad Rabobank Flevoland.

Colofon

Samenstelling: medewerkers Landschapsbeheer Flevoland

Eindredactie: Mist communicatie, Mirjam Stoffer

Fotografie: Landschapsbeheer Flevoland e.a.

Layout: Ruitervorm BNO, Siska Ruiten

Oplage: 2700 exemplaren

Uitgave: Landschapsbeheer Flevoland

Botter 14-03

8232 JP Lelystad

tel. (0320) 294939

flevoland@landschapsbeheer.net

www.landschapsbeheer.net

twitter: @LBFlevoland

Lelystad, juni 2011

Overname van gegevens is toegestaan, bronvermelding is verplicht.

Groen is samen doen!

Een groen en duurzaam Flevoland! Zo luidde de titel van het verkiezingsmanifest van 6 natuur- en milieuorganisaties, die in Flevoland dagelijks werken aan waardevolle landschappen. Het jaar 2010 stond in het teken van de aangekondigde rijksbezuïningen en de voorbereidingen van de provinciale Statenverkiezingen. In mijn ogen moet de doelstelling van een groen en duurzaam Flevoland in de nieuwe statenperiode overeind blijven.

Het motto van Landschapsbeheer Flevoland is: 'Groen is samen doen!'. Het grootste deel van onze projecten vindt gelukkig nog steeds buiten plaats. Lekker werken aan het landschap in de buitenlucht geeft voldoening. In 2010 hebben we weer samen met een zeer groot aantal vrijwilligers veel werkzaamheden uitgevoerd. In het jaarverslag zijn verschillende projecten nader uitgelicht. Het jaarverslag geeft daarmee een goed overzicht van de verschillende werkzaamheden die wij voor onze opdrachtgevers uitvoeren. Met name de overheden (Europa, Rijk, provincie, gemeenten en waterschap) hebben ons middelen toevertrouwd die wij projectmatig inzetten. Ook de nationale Postcodeloterij steunt ons elk jaar gelukkig weer.

In 2010 zijn weer een aantal aansprekende projecten uitgevoerd. Naast de meer bekende projecten zoals burgerparticipatie in bijvoorbeeld Almere, Biddinghuizen en Nagele, Boerenerven in het groen, soortenbeheer en beheer van beheer van ecologische bermen, zijn ook enkele nieuwe projecten opgenomen. Nieuw in 2010 zijn projecten als Landschap en zorg, het gruttofonds, hoogstamboomgaarden en onderwijsontwikkeling aan de Christelijke Agrarische Hogeschool in Almere.

Landschapsbeheer Flevoland werkt met 7 werkvelden (burgerparticipatie, agrarisch natuurbeheer, soortenbeleid, cultuurhistorie, advisering overheid, advisering bedrijfsleven en kenniscentrum). In het jaarverslag komen deze 7 werkvelden aan de orde. Naast een algemene intro worden per werkveld enkele projecten inhoudelijk uitgelicht. Het totaal geeft daarmee een goed overzicht van alle projecten die Landschapsbeheer in 2010 in uitvoering had. Het overzicht van alle projecten en een overzicht van de vrijwilligersuren maken het beeld vervolgens compleet. Het financiële overzicht laat gelukkig nog steeds een gezond beeld zien.

Kortom weer een jaar voorbij. Wij hebben het ook in 2010 niet alleen gedaan. Met hulp van uw inzet als vrijwilliger, boer, particulier, bedrijf, vereniging of instelling, ambtenaar en bestuurder is dit jaar gelukkig ook weer succesvol verlopen. Uw betrokkenheid in welke vorm dan ook heeft hier aan bijgedragen. Daarvoor wederom dank!

Geert Gielen *directeur*

Natuur- en landschapsbeheer met vrijwilligers (burgerparticipatie)

Landschapsbeheer Flevoland streeft naar participatie van burgers en organisaties in het beheer van natuur en landschap. Dat betekent initiëren, stimuleren, faciliteren en begeleiden van veilig vrijwilligerswerk door burgers, scholen, zorginstellingen, verenigingen en bedrijven. Ons streven is dat minimaal 15 % van de burgers en organisaties de mogelijkheid kent om, onder begeleiding van Landschapsbeheer Flevoland, incidenteel of met enige regelmaat door middel van vrijwillig natuur- en landschapsbeheer een bijdrage te leveren aan hun woon- of werkomgeving.

Bewoners in het groen

Op verschillende locaties in Flevoland zijn bewoners al actief betrokken bij het natuurbeheer in hun omgeving. Maar Landschapsbeheer Flevoland wil meer. Bewonersparticipatie in heel Flevoland. Niet alleen in de steden Almere en Lelystad, maar ook in het landelijk gebied. We zijn hard op weg om die doelstellingen te halen. Zo zijn er al voorbeelden van burgerparticipatie in Biddinghuizen, Swifterbant, Zeewolde en Nagele.

Dorpsbos Biddinghuizen

Het eiland in het dorpsbos van Biddinghuizen wordt sinds 2005 door ongeveer 15 vrijwilligers natuurvriendelijk beheerd. Ze maken dit natuurgebied, dat in de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur ligt, aantrekkelijker voor natuur én mens. Het project wordt medegefinancierd door de gemeente Dronten. De gemeente vindt het belangrijk dat bewoners meer betrokken worden bij hun directe woonomgeving en dat de natuur op het eiland wordt versterkt.

Bloemenwijk Swifterbant

In Swifterbant zet de vrijwilligersgroep Bloemenwijk zich al sinds februari 2009 in bij kleinschalig en natuurvriendelijk natuurbeheer van het gemeentebos aan de rand van het dorp. Dit bos is relatief jong en heeft veel potentie. De vrijwilligers werken aan een gevarieerde bosrand met veel verschillende struiken, waar allerlei dieren zoals vlinders, vogels en kleine zoogdieren van profiteren.

Gronddepot Zeewolde

Om het gronddepot in Zeewolde toegankelijk en gevarieerd te houden is een kleine en enthousiaste groep vrijwilligers hier 6 keer per jaar actief bij het kleinschalig natuurbeheer. Er worden allerlei seizoensklussen gedaan, die het gronddepot aantrekkelijker maken voor mens en dier. De poel wordt geschoond, er wordt gemaaid en gehooïd en wilgen worden geknot.

Wei van Geluc

Sinds 2010 zetten bewoners in Nagele zich met zagen, snoeischaars, harken en zeisen vrijwillig in om het voormalige paardenweitje in het dorp op een geleidelijke en kleinschalige manier om te vormen tot de Wei van Geluc. Het weitje krijgt een natuurvriendelijk inrichting met een poel, vlinderwei, een hoogstamboomgaard en besdragende struiken. Zo krijgen planten en vogels meer kansen.

Kwelstrook Batavia krijgt vorm

Was de kwelstrook bij Bataviastad in 2008 nog een kaal gebied. Anno 2010 is het een prachtig natuurgebied. De kwelstrook Batavia is een smalle strook riet en wilgenstruweel tussen Bataviastad en de drukke Houtribweg in Lelystad. De kwel in dit bijzondere natuurgebied biedt kansen voor bijzondere plantensoorten.

Toen we in 2008 het gebied onder onze hoede kregen waren net alle bomen verwijderd en was het gebied zo'n beetje platgewalst. Wij mochten deze lange, kale strook tussen de parkeerplaats bij Bataviastad en een drukke verkeersdreef gaan beheren. Zouden we buurtbewoners zo gek krijgen om in dit gebied aan de slag te gaan? Gelukkig zagen een aantal bewoners, net als wij, de mogelijkheden. De vrijwilligersgroep ontpopte zich al snel tot een leuke, hardwerkende groep, die allerlei ideeën heeft over het beheer en de inrichting van het gebied.

Het riet groeit er weer welig en ook de wilgenopslag gedijt goed. Er moeten nu keuzes gemaakt worden voor de inrichting van de kwelstrook. Wat moet riet blijven en waar moet riet wijken voor bosvorming? In de kwelstrook is een graspad aangelegd dat door het terrein kronkelt. Bezoekers kunnen nu een gevarieerde wandeling maken door dit natte natuurgebied.

De kwelstrook is door dit kleinschalige natuurbeheer veel aantrekkelijker geworden voor bijzondere planten en dieren. In 2010 is het in Nederland zeldzame heeblaadje waargenomen. Omdat ook tijdens strenge vorst in de kwelstrook nog steeds open water te vinden is, is ook de roerdomp er in de winter gesignaleerd.

Ook reeën weten de kwelstrook goed te vinden. Ze moeten daarvoor wel de drukke verkeersdreef oversteken. En tijdens het maaien zijn de oude nesten van de dwergmuis gevonden.

De kwelstrook Batavia krijgt steeds meer vorm en ontwikkelt zich tot een aantrekkelijk natuurgebied, waar planten en dieren goed gedijen.

Wei van Geluc

die maar net hun emmertje vast konden houden. En wordt er gezaagd, dan moet je niet gek kijken als je kinderen van een jaar of vijf met helm op en handschoenen aan met takken en boomstammetjes ziet slepen”, glimlacht Arda.

“Op de Nationale Burendag is zaterdag 25 september 2010 het officiële startsein gegeven voor de inrichting van de Wei van GeLuc. Er is toen een begin gemaakt met de aanleg van de zitkuil en het opruimen van de wei. In 2010 zijn ook al een paddenpoel en klimheuvel aangelegd.”

“Bij de start van het project werd de Wei van GeLuc door de wethouder geroemd als parel voor de Noordoostpolder. Niet alleen de gemeente draagt het project een warm hart toe. Ook het bedrijfsleven draagt een steentje bij. Woningbouwvereniging Mercatus heeft bijvoorbeeld de besdragende struiken gesponsord en lokale bedrijven hebben geholpen bij de grote graafwerkzaamheden en het verslepen van bomen.” Arda: “De Wei van GeLuc is een groot succes! De betrokkenheid van de buurtbewoners, gemeente en bedrijfsleven is enorm. Iedereen is bereid om mee te helpen. In korte tijd is hier ontzettend veel werk verzet. Ik hoop van harte dat de Wei van GeLuc een voorbeeld en inspiratiebron is voor andere bewonersinitiatieven in de Noordoostpolder.”

“In Nagele wordt een voormalige paardenwei omgetoverd tot een Wei van GeLuc, een natuur-educatief terrein. Buurtbewoners hebben hiervoor het initiatief genomen. Deze vorm van burgerparticipatie kennen we al langer uit Almere en Lelystad. Ik vind het geweldig dat dit nu ook in de Noordoostpolder wordt opgepakt”, vertelt Arda van der Lee trots. Nagele heeft een beschermd dorpsgezicht. De plannen voor de inrichting van de Wei van GeLuc moesten passen bij de specifieke architectonische grenzen van Nagele. Een architectenbureau is daarom nauw betrokken geweest bij het maken van de plannen.

“De Wei van GeLuc wordt een ontmoetings-terrein met natuureducatieve elementen, waar kinderen graag komen spelen en klauteren. Een zitkuil vormt de centrale ontmoetingsplek. Op deze wei tussen de Gerstehof en Lucernehof worden verder een vlindertuin aangelegd en een boomgaard met oud-Hollandse fruitbomen. Ook zijn er plannen voor een insectenhotel. Maandelijks zetten buurtbewoners – de ‘wei-willigers’ – zich met zagen, snoeischaren, harken en zeisen in om de Wei van GeLuc vorm te geven. Jong en oud! Toen we in 2010 de bloemenwei in gingen zaaien, waren daar ook kleine ukkies bij

Agrarisch natuur- en landschapsbeheer

Landschapsbeheer Flevoland streeft er naar dat een toenemend aantal agrariërs zich inzet voor behoud, beheer en ontwikkeling van natuur en landschap voor mens, dier en plant. We willen hen informeren en begeleiden bij het opzetten van een kwalitatief goed beheer van het boerenerf en van bijvoorbeeld akkerranden en slootkanten. Agrariërs worden hierbij waar mogelijk gesteund door burgers. Ook werken we samen met boeren aan het meer bereikbaar en beleefbaar maken van het agrarisch gebied.

Ons streven is dat minimaal 75 % van de agrariërs Landschapsbeheer Flevoland en de diensten die we bieden kent. De agrarische natuurverenigingen in Flevoland hebben minimaal 4x per jaar contact met een vertegenwoordiger van Landschapsbeheer Flevoland. Minimaal 50 % van deze agrariërs maakt gebruik van de diensten van Landschapsbeheer Flevoland, al dan niet in de vorm van een actie en voert op het erf of bedrijf minimaal één maatregel uit ten behoeve van natuur en/of landschap.

Functionele Agrobiodiversiteit

Functionele agrobiodiversiteit (FAB) is een hele mond vol. Maar wat is dat nu eigenlijk? Doel van FAB is dat door het aantrekken van nuttige insecten, zoals sluipwespen, zweefvliegen en lieveheersbeestjes plagen in landbouwgewassen worden teruggedrongen. Dat is goed voor de waterkwaliteit, en het scheelt ook in de kosten voor gewasbescherming. Landschapsbeheer Flevoland heeft in 2010 de mogelijkheden onderzocht van aanpassing van landschapselementen rond de Oude Bosweg en de Vogelweg.

Maaibeheer

Kansen binnen deze locaties liggen voornamelijk bij aangepast beheer van taluds van het waterschap en op het land van de agrariërs. Het beheer richt zich op verschraling en er wordt geëxperimenteerd met een aangepast beheer van een- tot tweemaal per jaar maaien en afvoeren in plaats van klepelen. Doel is om meer bloeiende kruiden te krijgen. Daarnaast bieden enkele locaties rondom deze pilots mogelijkheden voor het realiseren van FAB-vriendelijke bermen. Een 'FAB berm' bestaat uit een soortenrijke, bloemrijke vegetatie die ingezaaid kan zijn met een bloemenmengsel. Goed nieuws is dat de provincie een visie op de provinciale wegbermen heeft laten opstellen, gericht op

een verantwoorde en natuurvriendelijke inrichting met passend beheer. Binnen deze visie liggen er kansen om ook de bermen binnen de FAB- pilots op te pakken.

Erfbeplanting en boerenerven

Boerenerven zijn een belangrijke schakel in het Flevolandse agrarische landschap. Ten behoeve van FAB kunnen de boerenerven geoptimaliseerd worden. Landschapsbeheer heeft alle deelnemers van de pilots aan de Oude Bosweg en de Vogelweg benaderd om de kansen en mogelijkheden voor de boerenerven te inventariseren, en te adviseren over FAB-vriendelijke inrichting van de erven. Bijvoorbeeld door de aanleg van een fruithaag, insecten- en ruigtestroken.

Een aantal deelnemers heeft hier al positief op gereageerd. In het voorjaar van 2011 wordt bij de deelnemende agrariërs een extra insectenstrook ingericht voor met name zweefvliegen.

Nieuwe ommetjes over boerenland

Onder de noemer 'Op de kuierlatten' zijn op initiatief van Flevolandse boeren al 13 verrassende wandelroutes over boerenerven, akkers en weides uitgezet. De routes zijn een aanrader voor iedereen die graag buiten de gebaande paden banjert. In 2010 zijn daar weer een aantal kilometers aan toegevoegd. In Swifterbant werd het Gaos Pad geopend en in Dronten het Pruimenpotpad. In 2009 zag het Buitenantpad in Bant al het levenslicht. Wat deze drie paden in ieder geval gemeen hebben, is het enthousiasme van de eigenaren om anderen te laten meegenieten van het landschap rond hun erf. De paden zijn toegankelijk voor iedereen die van natuur en het boerenland wil genieten.

Het Gaos Pad

Het Gaos Pad voert de wandelaar over een afwisselende route tussen akkers en natuur in de omgeving van Swifterbant. De nieuw aangelegde natuurstrook die langs het wandelpad is aangelegd, is bedoeld als natuurlijke buffer tegen de onrust van de spoorlijn en de weg en dient als verrijking van het biologisch dynamisch bedrijf GAOS. Lopend door

het 'golvende' landschap ervaart de bezoeker hoogte en laagte, wind en luwte, koude en warmte, rust en dynamiek. Het komt allemaal aan bod. Meerdere heuvels, van klei, veen of zand, met hun eigen flora en fauna accentueren deze verschillen. Het Gaos Pad is een verrassend pad, dat de zintuigen prikkelt.

Pruimenpotpad

Aan de rand van Dronten ligt het appel- en pruimenbedrijf de Pruimenpot. De bezoeker was hier altijd al welkom in de winkel vol heerlijkheden, maar sinds 2010 kun je er ook een wandeling maken tussen bomen vol bloesem of beladen met rijpend fruit. Even van de verharde weg af. In deze boomgaard staan afwisselend appelbomen, walnootbomen en vooral veel pruimenbomen. De wandelaar komt ook langs de groentetuin, met allerlei klein fruit, zoals bessen, aardbeien en frambozen. Net als de winkel wordt de moestuin gerund door de medewerkers van de zorgboerderij. En terug op het erf kun je in de boerderijwinkel heerlijk vers fruit en groenten kopen.

Spetteren in de Spettertuin

“In de Spettertuin in de Boswijk in Lelystad, mag je lekker vies worden. Spelen en natuur gaan er hand in hand. Je moet er niet naar toe gaan in je mooiste kleren, want je gaat vast en zeker naar huis met modder aan je broek”, vertelt Margriet Brouwer enthousiast. Ze wordt daarbij aangevuld door haar collega Petra Borsch: “Ik herinner me nog een oma die met haar dochter en kleindochters in de Spettertuin was. De dochter keek wat zuinigjes en was bang dat haar kinderen vies zouden worden. Oma begreep het probleem niet. ‘Jij hebt vroeger toch ook lekker buiten gespeeld? En was je toen bang voor een beetje modder aan je broek?’ Met die wijze woorden ging haar dochter overstag en konden de kinderen lekker hun gang gaan. Fantastisch om dan te zien hoe ze genieten!”

De natuurlijke speelplaats de Spettertuin is een initiatief van de gemeente Lelystad. Voor het ontwerp mochten kinderen ideeën aandragen. Ze wilden graag hoogtevverschillen, water en een kijktoren. Ook de naam en het logo zijn bedacht door kinderen.

“De Spettertuin is een natuurlijke en avontuurlijke ravotplek, waar je lekker

kan spelen met zand, water en modder. Ik zou er graag een bordje neer willen zetten: Hier mag alles.” Margriet wordt al vrolijk van het idee. “De basis ligt er. Nu is het de bedoeling dat buurtbewoners en kinderen er hun eigen plek van maken. Je ziet dat al gebeuren. Met takken worden dammetjes aangelegd en in het struinbosje zijn al hutten gebouwd.”

Ook Petra is van mening dat de Spettertuin nog aantrekkelijker kan worden. “In de Spettertuin zijn speelheuvels, een wilgenhut, water met stapstenen en een heus eiland. Wat ons betreft is dit pas het begin. Door doe-dagen te organiseren, betrekken we buurtbewoners en –kinderen bij het natuuronderhoud van de Spettertuin.”

Margriet: “Er is genoeg te doen tijdens de doe-dagen. Samen met de buurtbewoners gaan we een natuurbelevingspad en vlinderstroken aanleggen. In het voorjaar wordt een vlinderbloemmengsel en een bosrandmengsel ingezaaid. Deze bloemen geven kleur en fleur aan de Spettertuin. Bovendien komen er veel vlinders op af. Een lust voor het oog.”

“Het zou toch geweldig zijn als buurtbewoners op een warme zomerdag niet naar het strand gaan, maar naar de Spettertuin?”

mijmert Margriet. “Het project is voor mij geslaagd als de kinderen die er nu spelen, later met plezier terugdenken aan hun avonturen in de Spettertuin”. Petra is dat roerend met haar eens.

Margriet en Petra

Natuur- en landschapsbeheer met bedrijven en particulieren

Landschapsbeheer Flevoland streeft naar een toenemend aantal bedrijven en particulieren dat zich op eigen terrein inzet voor behoud, beheer en ontwikkeling van natuur en landschap. Daarbij richten we ons op de doelgroep met meer dan 0,5 hectare grond. In het kader van maatschappelijk verantwoord ondernemen en een visueel aantrekkelijk vestigingsmilieu zien we hier nieuwe kansen. Ook willen we relaties opbouwen met bedrijven die financiële middelen, arbeid of materialen in willen zetten ten behoeve van projecten.

Ons streven is dat minimaal 5 % van de Flevolandse bedrijven en minimaal 50 % van de particulieren in het buitengebied Landschapsbeheer Flevoland kent én op de hoogte is van de mogelijkheid om een actieve of financiële bijdrage te leveren aan natuur en landschap in Flevoland. Uiteindelijk streven we ernaar dat minimaal 25% van deze bedrijven en 15% van deze particulieren op het bedrijfsterrein c.q. particulier erf één of meer maatregelen uitvoert ten behoeve van natuur of landschap.

Bedrijven in het groen

Bedrijfsexcursies

Voor bedrijven en instellingen organiseert Landschapsbeheer Flevoland regelmatig uitjes in het landschap. In oktober 2010 heeft het Centraal Veterinair Instituut van Wageningen Universiteit met circa 90 medewerkers een middag doorgebracht in het Knarbos. De medewerkers van Wageningen Universiteit hebben die middag flink de handen uit de mouwen gestoken. Vol enthousiasme hebben ze geholpen bij het afzagen van boomopslag. Met de vrijkomende takken werden takkenrillen gemaakt. Ook het maaisel van een gemaaid terrein is die

middag met man en macht bijeengeharkt en afgevoerd. Met het maaisel zijn broeihopen voor ringslangen gemaakt. Het is de bedoeling om dit terrein regelmatig te gaan maaien zodat er hier hopelijk weer orchideeën gaan groeien. Uiteraard was er in het programma ook voldoende tijd om te genieten van het landschap. Bijvoorbeeld tijdens de natuurexcursie door het Flevolandschap.

De medewerkers gingen aan het eind van de middag moe, maar voldaan weer naar huis.

Natuurlijke bedrijventerreinen

Natuur op een bedrijventerrein: het lijkt een onmogelijke combinatie. Dat natuur

en bedrijventerreinen prima samen kunnen gaan, bewijzen Heembeton in Lelystad en Van Werven in Biddinghuizen. De oeverwaluwand bij Heembeton in Lelystad is een groot succes. Vrijwilligers van Landschapsbeheer Flevoland hebben hier in maart 2010 de oeverwaluwand weer onderhouden. Oeverwaluwen willen altijd een verse broedgang graven. Alle gebruikte gaten moesten daarom weer volgestopt worden met zand. Toen de gaten nog maar net dichtgestopt waren, kwamen de eerste vogels al aanvliegen. Al vroeg in het broedseizoen waren alle 488 gaten bezet door de oeverwaluw. Oeverwaluwen voelen zich ook goed

thuis in de natuurstrook bij Van Werven in Biddinghuizen. Ook hier is de oeverzwaluwwand onderhouden door een enthousiaste groep vrijwilligers. Verder hebben de vrijwilligers hier in voor- en najaar o.a. maaiwerkzaamheden verricht om te voorkomen dat de natuurstrook volledig verandert in een wilgenbos. Landschapsbeheer wil ook andere bedrijven graag adviseren en ondersteunen bij een natuurlijke inrichting van hun terreinen.

Facelift voor boerenerven

Om de nieuwbouw van een jongveestal naast de bestaande melkveestal te realiseren, moest de familie Kappers aan de Vliegtuigweg in de Noordoostpolder een groot deel van de bestaande erfbeplanting kappen. Alleen aan de westzijde kon de oorspronkelijke beplanting gehandhaafd blijven.

In 2010 is het totale erf weer landschappelijk ingepast, met een 5 rijen brede erfbeplanting. In totaal is er 250 meter nieuwe singelbeplanting aangelegd. Om ook in de toekomst geen problemen te krijgen met takken die tegen de gebouwen schuren of boven het dak hangen, ligt de nieuwe beplanting op een ruime afstand van de gebouwen. Aan de oostzijde van het erf is langs de nieuwbouw een ruim aan- en afvoerpad

aangelegd. Tussen dit pad en de erfsloot is 6 meter brede erfbeplanting aangelegd. De buitenste rijen bestaan uit struikvormers, in de middelste rijen zijn bomen als es en eik afgewisseld met struikvormers. Het erf is met deze landschappelijke maatregelen ook veel aantrekkelijker geworden voor planten en dieren.

Ook de familie van Veldhuizen heeft haar erfbeplanting in 2010 groots aangepakt. Na de bouw van een nieuwe eendenstal is het geheel weer landschappelijk ingepast met 180 meter erfbeplanting. Het oostelijke deel van de singel kon gehandhaafd blijven. Hier zijn wel enkele bomen gekapt omdat ze erg dicht op elkaar stonden. De overblijvende bomen hebben nu weer

voldoende ruimte en licht om hun kronen verder te ontwikkelen. De stobben van de gekapte bomen lopen weer uit en worden als hakhout beheerd. Als de dikste scheuten ongeveer 'polsdik' zijn, kunnen deze weer afgezaagd worden. Zo leveren de stobben een bijdrage aan de sluiting van de struiklaag.

Voorafgaand aan het planten is de plantstrook ingezaaid met klaver. De dichte zode van de klaver zorgt ervoor dat eenjarige akkeronkruiden vrijwel geen kans meer krijgen. In samenwerking met de Kerkuilenwerkgroep is in de stroschuur een kerkuilenkast opgehangen. Er zijn al braakballen in de kast gevonden. Het blijft nog wel even spannend of de kerkuil er ook gaat broeden.

Batman forever

“Wat weinig mensen weten, is dat ieder dorp of stad in Flevoland wel een of meer vleermuiskolonies heeft. Er zijn vleermuizen die zich vestigen in holle bomen. Andere soorten vestigen zich in gebouwen”, vertelt Jan Nagel enthousiast.

“Veel mensen vinden vleermuizen eng. Waarschijnlijk door films over vampieren en Batman. Vleermuizen zijn juist heel nuttig. Wat vaak wordt vergeten is dat ze insecten eten. Een vleermuis weegt zo’n 8-15 gram, en vangt in een nacht een kwart van zijn lichaamsgewicht aan insecten. Ga dat maar eens met een vliegenmepper doen!”, vervolgt Jan. “Vleermuizen maken geluid, dat buiten ons gehoorbereik ligt.

Ze scheiden kleine, droge keutels uit en produceren slechts een drupje urine. Het is best mogelijk dat zich een vleermuiskolonie in een woonhuis heeft gevestigd, zonder dat de bewoners daar iets van merken.”

Vleermuizen zijn beschermde dieren. Bij sloop- of renovatieplannen moet altijd onderzocht worden of er vleermuizen gebruik maken van de panden. Als ze worden aangetroffen, kun je niet zomaar overgaan tot sloop maar moet er een ontheffing voor de Flora- en faunawet worden aangevraagd. Dat betekent overigens niet dat de sloop niet door kan gaan. Soms moeten er compenserende maatregelen genomen worden, bijvoorbeeld

door vleermuiskasten op te hangen. En in de periode dat vleermuizen jongen hebben, mag niet worden gewerkt.

“Een goed voorbeeld is Oost Flevoland Woondiensten (OFW). Bij sloop- of renovatiewerkzaamheden vragen ze onze hulp om vast te stellen of er vleermuiskolonies in de panden zitten. Vleermuiskolonies vinden is specialistisch werk. Het is daarbij belangrijk om de verblijfplaats vast te stellen. We werken dan met een speciale vleermuis-detector. Die detector vangt de sonar van vleermuizen op, en maakt er voor ons een hoorbaar geluid van. Een geoefend oor kan onmiddellijk zeggen welke soort vleermuis er langs vliegt.”

Uit de kast haalt Jan een vleermuisdetector. Door met de vingers over elkaar te wrijven maakt hij een geluid dat door de detector wordt opgevangen. Jan: “OFW houdt in haar woningbouwprojecten goed rekening met vleermuizen. Zo hebben ze bijvoorbeeld in een appartementencomplex in Biddinghuizen meerdere vleermuizen-verblijven geplaatst. Daar is in de pers ook veel aandacht aan besteed. Bij de opening waren de wethouder en bewoners van het nieuwe complex uitgenodigd. Zo laat OFW zien dat je prima samen kunt wonen met vleermuizen. Het voorbeeld van OFW wordt ook door andere woningcorporaties in Flevoland opgepakt, bijvoorbeeld door Mercatus Woondiensten in de Noordoostpolder. Ook zij treffen maatregelen waarbij wonen en vleermuizen prima samen gaan.

Natuur- en landschapsbeheer met overheden

Landschapsbeheer Flevoland streeft naar een sterker beleid van de overheid ten aanzien van natuur- en landschapsbeheer en naar ontwikkeling en versterking van een ecologisch beheer op terreinen van de overheid, zoals bermen, sloten, slootkanten, oevers, dijken, bosjes, bossen en braakliggende terreinen. Een andere belangrijke wens is om meer invloed te krijgen op de inrichting van nieuwbouwlocaties en deze waar mogelijk ecologisch in te richten en te beheren. Ons streven hierbij is een regelmatig en goed contact met de van belang zijnde ambtenaren en bestuurders van de verschillende overheidsorganisaties. Deze contacten moeten leiden tot concrete opdrachten en/of samenwerking in projecten.

Landschapsbeheer? Ons een zorg!

In september 2010 startten reïntegratiebureau Kompaan uit Almere en Landschapsbeheer een samenwerkingsproject in Almere Poort. Cliënten van Kompaan zetten zich in voor het beheer van het compensatiegebied voor de rugstreppad.

Tijdens een inventarisatie in 2002 in Almere Poort klonk het luidruchtige gekwaak van de rugstreppad. Reden om de bouwplannen toen nog eens kritisch tegen het licht te houden en een speciaal gebied in te richten voor de rugstreppad. Dit compensatiegebied is een circa 1,4 ha groot zandig terrein met weinig begroeiing en ondiepe poelen. De rugstreppad heeft het liefst een kaal gebied. Aangezien vooral het riet snel oprukt, is het veel werk om de vegetatie in toom te houden. Ook opslag van bomen moet regelmatig worden verwijderd en de poelen mogen niet dichtgroeien.

Werk aan de winkel dus! Reïntegratiebureau Kompaan begeleidt mensen op weg naar werk op de reguliere arbeidsmarkt. Landschapsbeheer staat de cliënten van Kompaan tijdens het veldwerk met raad en daad bij. Eén van de cliënten, Alex, werkt met veel plezier in het gebied. Met zijn bosmaaier maait hij behendig de rietstengels om. Glunderend vertelt hij dat hij het heerlijk vindt om hier te werken, lekker buiten in een rustig gebied. Met hulp van enkele collega's verwerkt hij het gemaaide riet in broeihopen. Het terrein knapt zienderogen op.

De poelen vormen samen met de zandige vlakte een uitnodiging voor de rugstreep- pad. Op een warme zomeravond geven ze hier een prachtig zomeravondconcert. Dat het terrein niet alleen interessant is voor de rugstreep- pad, blijkt ook uit andere waarnemingen. De bever heeft het gebied ontdekt als foerageerplaats en een vossen- paar heeft een hol gegraven onder een boomstobbe. Ook zijn veelvuldig konijnen- en reeënsporen in het zand te vinden. En ook kleinere dieren, zoals zandloop- kevers en grijze zandbijen weten het gebied te waarderen.

Natuurlijk(e) overheid

Overheden beheren veel terreinen zoals wegbermen, stadsbossen, sloten, sloot- kanten en braakliggende terreinen. Het beheer is vaak niet in de eerste plaats op natuur gericht. Deze terreinen maken echter wel deel uit van het landschap. Als je als overheid in het beheer serieus rekening wilt houden met de natuurwaar- den, dan is het goed om te weten waar die natuurwaarden te vinden zijn en hoe deze zich ontwikkelen. Landschapsbeheer adviseert daarom regelmatig overheden en semi-overheden op het gebied van

natuur- en landschapsbeheer. We doen dit gevraagd en ongevraagd. Door het geven van gerichte adviezen en het aanleveren van kennis leveren we zo een aanzienlijke meerwaarde voor natuur en landschap.

Ecologisch bermbeheer

Landschapsbeheer stimuleert al jaren het ecologische beheer van bermen. Een schrale berm biedt goede groei- omstandigheden voor bijzondere en zeldzame plantensoorten. Doel is om de oorspronkelijke voedselarme situatie zoveel mogelijk te herstellen. In de gemeente Noordoostpolder, Urk en Dronten is hier in 2010 veel aandacht aan besteed. De gemeente Urk is geadviseerd over uitbreidingsmogelijkheden voor de proef met ecologisch bermbeheer die de gemeente uitvoert. Naast overleg zijn er ook veldbezoeken afgelegd om geschikte, kansrijke locaties voor ecologisch berm- beheer te selecteren.

Met en is weten

Lelystad is een groene gemeente die natuur hoog in het vaandel heeft. Net als andere gemeenten wil ook Lelystad de natuurwaarden binnen de gemeente- grenzen in beeld brengen, met als doel

daar haar beheer op aan te passen. Er zijn maar weinig gemeenten die het aandur- ven om waarnemingen van burgers te gebruiken bij het opstellen van de natuur- beheerplannen in haar gemeente. Met het project 'Natuurlijk Lelystad' zijn de gemeente Lelystad en Landschapsbeheer begonnen om de natuur in kaart te brengen (www.lelystad.waarneming.nl). Iedereen kan hier zijn/haar waarne- mingen melden. Vooral waarnemingen van beschermde soorten zijn belangrijk, omdat het beheer soms moet worden aangepast aan de aanwezigheid van deze soorten.

Ambassadeurschap voor ringslang

“Wat veel mensen niet weten”, vertelt Jeroen Reinhold, “is dat de ringslang, net als de bever en meervleermuis, een belangrijke ambassadeur is voor de Ecologische Hoofdstructuur. Het is een indicator voor het succes van aan watergebonden ecologische verbindingzones. Als de ringslang zich kan verplaatsen tussen verschillende gebieden, dan kunnen andere dieren dat ook.”

In Flevoland zijn 3 kerngebieden waar vrij grote groepen ringslangen leven: het Oostvaardersveld aan de rand van de Oostvaardersplassen, en het Kuinderbos en de Blankenhammerweg in de Noordoostpolder.

Een volwassen ringslang is ongeveer 60 tot 100 cm lang en ‘tuinslangdik’. Je kunt hem

herkennen aan de opvallende witte en zwarte ringen om zijn hals. De ringslang is een beschermde soort en totaal ongevaarlijk. “De eerste opdracht toen ik zo’n 12,5 jaar geleden bij Landschapsbeheer Flevoland kwam werken, was het opzetten van een project voor de ringslang”, vervolgt Jeroen. “We verwachtten toen dat de ringslang zich vrij snel zou verplaatsen. Die verplaatsing is langzamer gegaan dan we dachten. Nu, na 12,5 jaar, worden er ook ringslangen gesignaleerd langs de Lage Vaart in Lelystad.”

Zowel in het Kuinderbos als in het Oostvaardersveld zijn vrijwilligersgroepen actief. Jeroen: “Samen met vrijwilligers ben ik regelmatig in het Oostvaardersveld te vinden. In oktober leggen we broeihopen aan. Die broeihopen zijn belangrijk voor de voortplanting van de ringslang, ze leggen hier hun eieren. Tussen april en oktober tellen we het aantal dieren dat we op onze vaste looproute vinden. In de eerste jaren vonden we circa 40 eierschalen. In 2010 hebben we wel 1700 eieren gevonden.

Een geweldig resultaat! De eierschalen worden altijd verwijderd. De eierschaal is vrij taai en vergaat langzaam. We willen niet het risico lopen op een dubbeltelling als we volgend jaar weer kijken naar het succes van de broeihopen.

We zijn er nog steeds niet helemaal achter waar de ringslangen in Flevoland vandaan komen. In 1948 werd de eerste ringslang gesignaleerd in het Kuinderbos. Deze ringslangen komen hoogstwaarschijnlijk uit Friesland. In 1988 werden de eerste ringslangen in het Oostvaardersveld gevonden. Ik hoop dat we in 2011 DNA-onderzoek kunnen doen om de herkomst van deze ringslangen te bepalen. Ik maak me wel zorgen voor de toekomst van de ringslang in Flevoland. Staatsbosbeheer ontwikkelt bijvoorbeeld plannen voor het Oostvaardersveld. Die plannen liggen nog niet helemaal vast, waardoor onduidelijk is wat de gevolgen voor de ringslang zijn. En in de plannen van het huidige kabinet staan de ecologische verbindingzones onder druk.”

Soortenbeheer

Landschapsbeheer Flevoland werkt aan het verbeteren van de leefomgeving voor planten en dieren en het vergroten van het draagvlak voor bescherming van (bedreigde) soorten. Soorten als weide- en akkervogels, oeverzwaluwen, vlinders, vleermuizen, boommarters, bevers, ringslangen, orchideeën en rugstreeppadden zijn de afgelopen jaren ruim aan bod gekomen. Flora en fauna zijn belangrijk geworden. Met name de komst van de Flora- en faunawet heeft de behoefte aan soortenkennis bevorderd. Landschapsbeheer Flevoland werkt daarom de komende jaren aan het monitoren van soorten en het verder ontwikkelen van het leefmilieu voor planten en dieren.

Ons streven is dat terreineigenaren en -beheerders, provincie en waterschap ons en onze deskundigheid op dit gebied kennen en waar mogelijk met ons samenwerken en/of een concrete opdracht verstrekken. Ook willen we graag het aantal vrijwilligers dat actief is bij het kleinschalig natuurbeheer of bij de monitoringsactiviteiten vergroten.

Wat ik nooit zou willen missen, vissen

‘Als ze me missen, dan ben ik vissen’. Dat gevoel kennen we goed bij Landschapsbeheer Flevoland. Lekker een zaterdag op pad met het schepnet om te kijken welke vissen er in sloot en plas leven.

Ook in 2010 zijn we in de zomerperiode bijna maandelijks op pad geweest om de visfauna in Flevoland in kaart te brengen.

In totaal zijn 2674 vissen gevangen, verdeeld over 21 verschillende vissoorten.

Bijzonder was de visexcursie richting Kraggenburg. In een onooglijke tocht werden die dag 33 spieringen gevangen. Deze, naar komkommer ruikende, vis leeft normaal gesproken in het IJssel- en Markermeer en is binnendijs heel zeldzaam. Ook andere vissen komen via de sluisen Flevoland binnen. Exoten als witvingrondel en marmgrondel uit het Donaugebied veroveren Nederland en hebben de weg naar Flevoland langzaam aan gevonden.

Het visonderzoek vormde ook een mooi decor voor de filmopname van het NCRV programma ‘Natuur in de stad: Lelystad’ toen Lelystad centraal stond. Een uitzending waar veel natuurliefhebbers uit de gemeente een podium kregen om hun belangstelling voor de Lelystadse natuur te tonen. Veel vrijwilligers hebben deze opname aangepakt om iets van het visonderzoek te presenteren.

Ook de cameraman greep zijn kans om met onderwatercamera's nog wat beelden te schieten. Op deze dag is, naast het vissen met schepnetten, met een zeeg gevestigd en is elektrisch vissen toegepast. Methoden die wij anders nooit gebruiken. Alle gegevens van het visonderzoek komen, samen met gegevens van hengelsporters en beroepsvissers, in een groot bestand. Gecombineerd geven deze waarnemingen een goed beeld van de verspreiding van de verschillende vissoorten in Flevoland. In 2012 hopen we samen met waterschap Zuiderzeeland, verschillende hengelsportverenigingen en de provincie al deze visgegevens te bundelen in een mooie visatlas. Op die manier kan bij het beheer en de inrichting van allerlei wateren in Flevoland nog beter rekening worden gehouden met de verschillende vissoorten.

Ijsvogelwanden

Ijsvogels zijn erg mooie vogels. Je hebt echt het idee dat het een exotisch vogel is. Niks is minder waar. Ze horen hier gewoon thuis.

De tijd van Anton Pieck, met zijn schilderijen van prachtige ijstaferelen, is waarschijnlijk geen goede ijsvogeltijd geweest. Het was in die periode te koud voor de ijsvogel. De afgelopen 10 jaar, met uitzondering van de winters van 2009 en 2010,

is het winterklimaat in Nederland een stuk milder en redelijk geschikt voor ijsvogels. De aantallen ijsvogels namen dan ook behoorlijk toe en het werd een regelmatig gespotte vogel. Juist op het moment dat de ijsvogels het door de vorst zwaar te verduren krijgen start Landschapsbeheer samen met vrijwilligers met het maken van broedplekken voor de ijsvogel. Helaas overleefde door de strenge vorst tot twee keer slechts de helft van de ijsvogels. Enkele vrijwilligers hebben in de strenge winters wakken gemaakt, zodat de ijsvogel nog bij zijn voedsel kon.

Helaas moest ook de cursus ijsvogelwanden maken in 2010 uitgesteld worden vanwege de vorst. In 2009 volgde een groep van 12 personen wel de cursus. Er is dus al een ijsvogelwerkgroep actief. Tijdens de cursus is uitgelegd waar je op moet letten om een ijsvogelwand aan te leggen. Tijdens de cursus hebben we ook een aantal van deze broedplaatsen gemaakt in Lelystad. In Dronten hebben de 'Vrienden van het Wisentbos' een aantal ijsvogelwanden gemaakt. Deze ijsvogelwanden waren gelijk het eerste jaar meteen succesvol! Ook de vrijwilligersgroep in Biddinghuizen heeft een boom omgetrokken, en om de wortelkruit veel grond aangebracht zodat er een perfecte ijsvogelbroedplaats is ontstaan. Hopelijk bieden we met deze ijsvogel-

wanden deze mooie vogel een plek om veel jongen groot te brengen, zodat we binnenkort weer veel ijsvogels zien vliegen. Helaas is het ons nog niet gelukt om de ijsvogel broedend voor de camera te krijgen.

Kunst en natuur in heemtuin Zeewolde

“De heemtuin in Zeewolde wordt heel bijzonder. Kinderen van basisschool het Mozaïek hebben meegedacht over het ontwerp. Dat maakt de inrichting heel verrassend”, vertelt Ria Heemskerk enthousiast. “Aan de rand van de heemtuin staan acaciapalen. Kunstenaar Rob van den Broek uit Zeewolde heeft hiervoor mooie houten vlinders gemaakt. Als je over de Gelderse-weg aan komt rijden, springen de palen met vlinders meteen in het oog. Daar is de samenwerking tussen kunstenaar en kinderen niet bij gebleven. Bij de vlinderhoek komt een zitbank in de vorm van een rups. Rob heeft hiervoor een mooi ontwerp gemaakt. Hij heeft daarvoor foto’s van rupsen bestudeerd. Samen met de kinderen gaat hij de zitbankrups beplakken met mozaïek. De rups krijgt daarbij de tekening van een heuse (bestaande) rups. Zo komen kunst en natuur prachtig samen.”

In de heemtuin kunnen bezoekers ideeën opdoen om bijvoorbeeld in de eigen tuin toe te passen. De heemtuin is een beetje een soort voorbeeldtuin. Uiteraard staan er inheemse planten die kenmerkend zijn voor de kleigronden in de polder.

Maar ook soorten die groeien op zandgrond. In het najaar van 2010 is samen met kinderen van basisschool Kaleidoscoop een bloemenwei ingezaaid en zijn bloembollen geplant. Sneeuwklokjes, daslook en blauwe anemoon zijn straks in het voorjaar een lust voor het oog. Een deel van de heemtuin is gereserveerd voor een botanische rozentuin.

Ria: “Botanische rozen geven met hun stekels beschutting aan vogels. Rond de bloemen gonst het in de zomer van de insecten die zich tegoed doen aan de nectar. De meeste botanische rozen hebben karakteristieke bottels na de bloei. In de late zomer en herfst doen vogels zich tegoed aan deze voedzame bottels. Heemtuinen kenmerken zich door een natuurlijk evenwicht. Een heemtuin trekt over het algemeen meer insecten dan de meeste achtertuinen. De meeste mensen associëren insecten met nare bloedprikkers. Er zijn echter ook hele mooie en nuttige insecten, zoals zweefvliegen of solitaire bijen. Deze insecten zijn onmisbaar voor de bestuiving van bloemen. En dus zaadvorming. In de heemtuin komt daarom

een insectenhotel. Dat is een bouwsel van verschillende materialen. In het insectenhotel kunnen insecten hun eieren afzetten, maar ook overwinteren. Ook gaan we een stapelmuur bouwen, waarop muurplanten kunnen groeien. Knotwilgen en een wilgenhekwerk maken het geheel af. Ik hoop dat bewoners van Zeewolde, maar eigenlijk uit de hele polder, naar de heemtuin komen om inspiratie op te doen. Ik kan het iedereen aanraden!”

Cultuurhistorie en aardkunde

Onbekend maakt onbemind!
Landschapsbeheer Flevoland wil de inwoners van Flevoland door voorlichting en projecten bewust maken van de historie van hun woongebied en het landschap. We streven er naar om van elk type landschaps- en cultuurhistorisch element minimaal enkele karakteristieke voorbeelden te bewaren. We willen historie beleefbaar maken en het verleden zichtbaar maken in het heden. Hierbij werken we waar mogelijk samen met o.a. het Nieuwland Erfgoed Centrum, Vrienden van Schokland en de Bond Heemschut.

Ons streven is dat minimaal 10% van de Flevolandse burgers één of meer cultuurhistorisch waardevolle elementen in Flevoland kent. Ook willen we dat terreineigenaren die (zeldzame) cultuurhistorisch waardevolle elementen op hun terrein hebben, hiervan op de hoogte zijn. Uiteindelijk doel is dat minimaal 20% van deze terreineigenaren bereid is om te investeren in behoud en ontwikkeling van deze cultuurhistorische elementen en voor hulp en advies contact opneemt met Landschapsbeheer Flevoland.

Reizend Landschap

Flevoland heeft een unieke geschiedenis en daarmee ook een bijzonder landschap. Een landschap dat je wilt laten zien! Na een klein jaar van voorbereidingen, zoals ontwerpen, bouwen, foto's verzamelen en teksten schrijven, was het reizend landschap klaar. En het resultaat mag er wezen! Er is voor elk wat wils. De tentoonstelling reist langs verschillende openbare gebouwen, zoals scholen, culturele instellingen, bibliotheken, enzovoort. In maart 2010 startte het reizend landschap in het provinciehuis. Gedeputeerde Anne Bliëk gaf toen het startschot voor de ontdekkingsstocht van

het reizende landschap van Flevoland. Het reizend landschap is een rondreizende tentoonstelling. Centraal staat het huidige Flevolandse landschap en het ontstaan, de betekenis en de functies van het landschap. Het is een driedimensionale weergave van de provincie. Je loopt letterlijk door het landschap heen. In het landschap zijn paden, die tussen en door de verschillende polders kronkelen. Bomen, wegen, windmolens, water. Het is er allemaal. De maquette beslaat ongeveer 40 m² en laat op schaal de belangrijkste natuur- en cultuurhistorische gebieden van Flevoland zien, precies op de plaats waar ze in werkelijkheid ook liggen. In het reizend landschap worden verschillende thema's

op speelse wijze getoond. Door naar de maquette te kijken, kom je als bezoeker al snel veel over het landschap van Flevoland te weten.

Kenmerkend voor Flevoland is de weidsheid van het landschap. Alleen in Flevoland kun je bij helder weer vaak kilometers ver kijken. Door wolken in het reizende landschap te plaatsen, beleeft de bezoeker deze wijsheid ook in het klein.

En voor wie het landschap niet alleen wil beleven, maar meer achtergrondinformatie wil hebben zijn er informatiepanelen en laden vol wetenswaardigheden. En op de verhalenbank kan men enkele persoonlijke verhalen van Flevolandse lezers.

Vliegtuigwrakkenroute

Rijdend door Flevoland ziet u langs de weg regelmatig een paal met een scheepje erop. Dit om duidelijk te maken dat op de kavel een scheepswrak ligt (of lag). Dit zijn niet de enige wrakken die boven water kwamen toen Flevoland drooggelegd werd. Ook vliegtuigen uit de Tweede Wereldoorlog zijn na de drooglegging van Oostelijk en Zuidelijk Flevoland gevonden. De Noordoostpolder was toen al drooggelegd.

Het idee om ook deze locaties van een paal te voorzien was natuurlijk snel geboren. Om precies te zijn rond 2009. Met de Stichting 4-5 mei Dronten werden afspraken gemaakt over de manier waarop dit project in de pilotgemeenten Lelystad en Dronten gestalte moest krijgen. En natuurlijk moest gezocht worden naar geld om dit te financieren. Projectideeën op het gebied van de geschiedenis van Flevoland zijn enorm lastig om op te starten omdat potjes geld hiervoor nauwelijks bestaan. Flevoland wordt nog steeds gezien als een jonge provincie waar geen aandacht geschonken hoeft te worden aan de ontstaansgeschiedenis van de polders. Het projectidee zwierf hierdoor ruim een jaar door de burelen van de gemeenten Lelystad en Dronten, en de provincie Flevoland. Iedereen vond het een leuk project maar niemand wilde of kon betalen. Sponsors als Prins Bernhard Cultuurfonds Rabobank waren gelukkig meteen bereid om te betalen. Eind 2010 is besloten om een eventuele gemeentelijke of provinciale bijdrage aan dit project op te geven. Het onderwerp past bij geen van deze organisaties in een beleidslijn waar geld voor uitgetrokken wordt. Jammer!

Gelukkig wordt het gat in de begroting nu opgevuld door de Nationale Postcode-loterij en is het project eind 2010 in een versnelling gekomen. Met de 4-5 mei herdenking van 2011 in Dronten moeten de eerste palen er staan. Dus komt u rijdend door Flevoland een paal tegen met een vliegtuig tegen in plaats van een boot dan weet u wat dat betekent.

Venster naar het verleden

Lodewijk van Kemenade is trots op het project 'Oral History'. "Mensen verzamelen verhalen over de polderpionierstijd in hun eigen omgeving. Het project is onmogelijk uit te voeren zonder de inzet van enthousiaste vrijwilligers. Het verzamelen en uitwerken van de verhalen is heel arbeidsintensief. In totaal willen we minstens 100 verhalen verzamelen. Inmiddels zijn er al ongeveer 40 verhalen binnen en krijgen we een beetje een beeld van landschap en natuur in de pionierstijd. 'Oral History' is zo ons venster naar het verleden.

We zijn bij 'Oral History' vooral geïnteresseerd in verhalen over het landschap en de natuur. De eerste polderpioniers uit de Noordoostpolder zijn al op leeftijd. Als je niet oppast, nemen zij hun verhalen mee het graf in. Met het project 'Oral History' zijn we daarom begonnen in de Noordoostpolder. Inmiddels draait het project ook in Oostelijk Flevoland." In het project 'Oral History' is de pionierstijd gedefinieerd als de periode tot 5 jaar na uitgifte van de laatste kavel. In de Noordoostpolder loopt deze periode tot uiterlijk 1962

en in Oostelijk Flevoland tot 1981. Lodewijk: "De omstandigheden van de eerste bewoners zijn heel anders dan van de laatste. De eerste pioniers hadden vaak weinig tijd om op het landschap te letten. Ook waren er toen maar weinig voorzieningen. Bijzonder vind ik de verhalen over de diepvrieshuisjes in de Noordoostpolder. Al in de pionierstijd was de polder heel modern. Waar elders in het land groenten nog geconserveerd werden door ze te wecken, waren er in de Noordoostpolder al diepvrieshuisjes. De aanschaf van een eigen diepvries was voor veel gezinnen nog te duur. De diepvrieshuisjes boden uitkomst. Als gezin kon je een diepvrieslade huren in een diepvriehuisje. In het huisje was een draaicarroussel met minstens 100 lades. Met een drukknop kon je de carroussel laten draaien en met een sleutel kon je vervolgens je eigen lade openen. De verhalen over de diepvriehuisjes, maar ook alle andere verhalen over het landschap en de natuur worden geplaatst op de website www.flevolandsgheugen.nl. De interviews worden volledig uitgewerkt en gearchiveerd bij Nieuw Land Erfgoedcentrum. Zo blijven ze behouden voor de toekomst. Het is de bedoeling om aan het eind van het project in 2013 de verhalen verzamelen in een boek en dat samen met een dvd met geluidsfragmenten uit te geven. Ik ben al in gesprek met een vrijwilliger die het boek wil gaan schrijven."

Lodewijk

Groene stapstenen in Almere

“Het Beatrixpark, de Bosrandgroep, het Hannie-Schaftpark, Hoekwierde, Kronkelveld, Lumièrepark, vlindertuin Polderpark, de Stadsboerderij. Allemaal voorbeelden van geslaagde projecten waar bewoners van Almere actief helpen bij het groenbeheer in hun eigen omgeving. Min of meer hun achtertuin dus; het Groene Stadsleven.”, vertelt Petra Borsch trots.

“We zijn zo’n 10 jaar geleden begonnen om bewoners actief te betrekken bij het kleinschalig natuurbeheer in het openbaar groen”, vult collega Tiem van Veen aan. “De allereerste groep was actief op de Stadsboerderij op stadslandgoed De Kempphaan. Vrijwilligers helpen hier mee bij de snoei

van de hoogstamfruitbomen. De meeste vrijwilligers van het eerste uur zijn nog steeds actief! Soms zie je dat vrijwilligers na een paar jaar actief worden bij het groenbeheer in andere delen van de stad. Vaak dichterbij huis. De betrokkenheid van de vrijwilligers bij het openbaar groen in Almere is groot. Daar zijn we als Landschapsbeheer best trots op.”

Petra: “Door vrijwilligers actief te betrekken bij het groenbeheer zijn stukken bos of park en groenstroken in Almere veel gevarieerder geworden. Daardoor zijn ze aantrekkelijker voor zowel planten als dieren. Een geweldig resultaat. Het zijn de groene stapstenen in Almere. Door de verscheidenheid

aan planten en dieren zijn deze gebieden ook voor bezoekers interessanter. Het hele jaar is er veel moois te bewonderen. Het vrijwilligerswerk schept een onderlinge band én een band met het gebied. Behalve voldoening, biedt het werk ook veel gezelligheid en ontspanning. Enthousiaste buurtbewoners steken zelf de handen uit de mouwen om hun leefomgeving aantrekkelijker te maken. Ze helpen de natuur een handje, zoals ze zelf zeggen. De meeste vrijwilligersgroepen sturen ons vaak een verslagje van een werkdag. Dat is leuk om te lezen, maar geeft vooral heel veel informatie.

Bij de poel in het Kronkelveld worden vaak sporen gevonden van reeën en vossen die hier komen drinken. De vlindertuin in het Polderpark is een heuse ‘nectarkroeg’ voor vlinders. En in het vogelbosje bij de Hoekwierde is een sperwer gesignaleerd. Nieuw voor dat bosje was de boomklever. En ook een mannetje IJsvogel is hier actief. Hij heeft al menig goudvis uit vijvers verschalkt”, glimlacht Petra.

“Het Groene Stadsleven is niet meer weg te denken uit Almere. Je ziet nu dat het voorbeeld uit Almere bewoners uit andere dorpen en steden in Flevoland inspireert. Zo zijn er nu ook vrijwilligersgroepen actief in Swifterbant, Zeewolde, Lelystad en Nagele. Daar kan ik echt blij van worden”, besluit Petra.

Petra en Tiem

Kenniscentrum

Landschapsbeheer Flevoland heeft de afgelopen jaren veel kennis verzameld en ervaring opgedaan op het gebied van (behoud, beheer en ontwikkeling van) natuur, cultuurhistorie en landschap. Kennis en ervaring die van belang zijn voor ons eigen werk maar ook voor behoud, beheer en ontwikkeling van natuur en landschap door derden. Landschapsbeheer Flevoland wil anderen laten profiteren van deze vaak praktische kennis over natuur- en landschapsbeheer. Ons streven is deze kennis systematisch te verzamelen, toegankelijk te maken en te verspreiden om zo inwoners van Flevoland, beleidsmakers en beheerders van terreinen te wijzen op de mogelijkheden om natuur en landschap meer kans te geven.

Landschapsbeheer en onderwijs

In 2010 gingen 2 nieuwe HBO Opleidingen van start bij de Christelijke Agrarische Hogeschool (CAH) in Almere. De studenten volgen een brede opleiding op het raakvlak van natuur en maatschappij. Landschapsbeheer Flevoland is als partner bij de opleiding betrokken, omdat wij veel gebieds- en natuurkennis hebben én op

dit raakvlak van natuur en maatschappij werken. Andere partners zijn Stichting Stad en Natuur Almere, gemeente Almere, het Groenhorst College en de CAH Dronten.

Om mee te helpen toekomstige onderzoekers, adviseurs en beslissers op te leiden, hebben we geholpen bij de ontwikkeling van de natuurmodule(s) en ook gastlessen gegeven. In 2010 hebben we lessen ontwikkeld over muizen- en vleermuisonderzoek en de praktijk in het veld toegepast.

De eerste kennismaking met het onderzoekswerk was een theoretische, uiteraard gevolgd door veldonderzoek in enkele gebieden in Almere, waar vrijwilligers van Landschapsbeheer kleinschalig natuuronderhoud uitvoeren.

In Kronkelveld, de Hoekwierde, het Lumièrepark, het Beatrixpark, de Buitenkans en de Bosrand gingen de studenten onder begeleiding van Ria Heemskerk en Jeroen Reinhold aan de slag. Met zogenaamde life-traps werden muizen gevangen en daarna weer vrijgelaten. Ondertussen werd met behulp van batdetectors gespeurd naar vleermuizen. De onderzoeksresultaten van het inventarisatiewerk werd door de studenten gepresenteerd tijdens een drukbezochte informatieavond. Meer dan 40 mensen, waaronder veel vrijwilligers die in de onderzochte gebieden meewerken,

kwamen kijken wat de studenten zoal in hun gebieden hadden aangetroffen en hoe ze dit hadden onderzocht. Na deze module is aan Landschapsbeheer gevraagd of we samen met de werkgroep Wurks van Wageningen University een module willen ontwikkelen over natuurwaardering- en beleving. Landschapsbeheer nam deze uitnodiging van harte aan. Zo blijven we nauw bij de opleiding betrokken en hopen we mensen op te leiden die straks met een 'groene bril' in de natuur en het natuurbeheer gaan werken.

Activiteiten gecoördineerd door Landschapsbeheer Flevoland

	aantal vrijwilligers in 2010	gewerkte uren in 2010
Burgerparticipatiegroep Swifterbant	10	117
Kasten maken in werkschuur Landschapsbeheer Flevoland	3	763
Eiland Biddinghuizen: kleinschalig natuurbeheer	17	252
Bergbos Lelystad: bosrandbeheer en maaien orchideeënveldjes	11	655
Kwelstrook Batavia Lelystad: rietlandbeheerorchideeënveldjes	17	302
Wilgen knotten	20	120
Stadsboerderij Almere: onderhoud heemtuin	0	0
Boomfeestdag Noordoostpolder (kinderen en vrijwilligers)	486	2148
Burgerparticipatie Zeewolde	16	141
Rugstreeppaddenleefgebied Almere poort	29	240
Visdiefeiland Lelystad	6	18
Jeugd Tollebeek	60	80
Wisentbos	8	16
Buiten bedrijf	95	285
Spettertuin Lelystad	150	300
Nagele Wei van GeLuc	12	108
Heemtuin Zeewolde	41	69
Het groene stadsleven Almere		
- activiteit Polderpark vlindertuin	14	166
- activiteit Hannie Schaftpark / Cruquiseiland / Rotary	40	110
- Hoekwierde	21	336
- Je school kan de boom in Almere	875	864
- Groene kikkers	11	0
- Natuurlijk spelen	40	80
- Sieradenbuurt	8	18
Natuurwerkdag	487	1705
Ringslangen: monitoring en maken broeihopen	15	80
Vleermuizen: inventariseren	3	10
Vleermuizen: monitoring kasten en afhandeling klachten	4	70
Boommarters: maken kasten, ophangen en controle	2	10
Oeverzwaluwen: monitoring en onderhoud wanden	22	136
Beyers: tellen burchten en bevers	37	250
Vissen: inventariseren	40	250

	aantal vrijwilligers in 2010	gewerkte uren in 2010
Weidevogelgroep Espel	8	226
Weidevogelgroep Rutten	32	844
Weidevogelgroep Kraggenburg	7	126
Weidevogelgroep Emmeloord	12	225
Weidevogelgroep Luttelgeest	14	136
Weidevogelgroep Biddinghuizen	3	165
Weidevogelgroep Dronten	11	192
Weidevogelgroep Swifterbant-Lelystad	24	706
Weidevogelgroep Zeewolde	9	440
Weidevogelgroep Almere	3	24
Maatschappelijke stages	120	240
Subtotaal	2843	13023
Activiteiten autonome groepen		
Het groene stadsleven Almere - Bosrandwerkgroep	17	67
Het groene stadsleven Almere - Kronkelveld	21	111
Het groene stadsleven Almere - Orchideeënwerkgroep Rode lijst	7	59
Het groene stadsleven Almere - Beatrixpark	102	753
Het groene stadsleven Almere - Lumièrepark	11	46
Het groene stadsleven Almere - Buitenkans	72	505
Wilgenknotgroep Almere - de Knoot	19	287
Heemtuin IVN-KNNV	12	630
Kerkuilwerkgroep Oostelijk Flevoland	4	150
Kerkuilgroep Flevoland	15	2000
Subtotaal	280	4608
Totaal aan natuur- en landschapsbeheer	3123	17631

Overzicht projecten 2010

Natuur- en Landschapsbeheer met vrijwilligers

	2010	loopt door
Je school kan de boom in		
Heemtuin Polderwijk Zeewolde		
Groene Stadsleven Almere		
Burgerparticipatie Swifterbant		
Modder aan je broek		
Bewonersparticipatie Flevoland		
Vrijwilligersdag		
Natuurwerkdag		
Gereedschap & verzekering		
Begeleiding Vrijwilligersgroepen		
Jongeren en Landschap		
Kwelstrook Bataviastad		
Jeugd Tollebeek		
Burgerparticipatie Zeewolde		
Natuurlijk spelen Flevoland		
Burgerp. dorpsbos Biddinghuizen		

Agrarisch natuur- en landschapsbeheer

Maak eens een ommetje		
Wandelen over boerenland (41 km vergoeding, DEEL B)		
Fruittelthagen Flevoland		
Reizend Landschap		
Gebiedscoördinatie Zwartemeerdijk		
Boerenerven in het Groen 2007-2013		
Bioboeren 2		
Nut en Natuur, fase 2		
Hoogstamboomgaarden		

Natuur- en landschapsbeheer met bedrijven

Aanleg kleine natuur- en landschapselementen		
Advies agr. natuurbeheer		
Bedrijven werken groener		
KIGO Stad, Groen en diversiteit		

Natuur- en landschapsbeheer met overheden

Gemeente / F&F opdracht

Monitoring bermen NOP

Monitoring bermen Dronten

Advies Landschapontwikkelingsplan NOP

Advies overheid

Nazorg bermprojecten

Landgoederen

Groenloket en F&F wet

ANV Akkerwaard

Soortenbeheer

Vleermuisklachtenafhandeling

Natuurrijk Lelystad

Bontbekplevier

Weidevogelbescherming Flevoland

Gruttofonds

Vleermuizen in bossen

Beheer rugstreepad A-Poort

Monitoringsplan Lelystad

Bevers V

Soortenbeheer activiteiten

Leefgebieden voor de Rugstreepad

Monitoring Rugstreepad

Vissen Waterschap

Zoogdieratlas

Cultuurhistorie/aardkunde

(Fiets)route vliegtuigwrakken

Oral History II

Aandacht cultuurhistorie

Kenniscentrum

Voorlichting

Akkerranden Flevoland (FAB)

Professionalisering Landschapsbeheer

Zorg voor natuur en landschap

2010

loopt door

Financieel overzicht 2010

Balans per 31 december 2010

	31 dec. 2010	31 dec. 2009
Activa		
Materiële vaste activa	€ 40.973	€ 60.066
Onderhanden projecten	€ 1.232.366	€ 828.889
Te vorderen subsidies	€ 2.276.986	€ 2.486.046
Belastingen en premies soc. verz.	€ 17.562	€ 16.253
Overige vorderingen	€ 21.216	€ 13.399
Liquide middelen	€ 649.472	€ 531.193
	€ 4.238.575	€ 3.935.846

Passiva		
Eigen vermogen		
- continuïteitsreserve	€ 484.957	€ 276.981
- bestemmingsreserve	€ 176.727	€ 171.554
- bestemmingsfonds	€ 0	€ 4.963
Vreemd vermogen		
- schulden aan leveranciers	€ 22.109	€ 45.645
- subsidies onderhanden projecten	€ 3.490.827	€ 3.377.990
- schulden terzake van pensioenen	€ 18.587	€ 15.457
- overige schulden	€ 45.368	€ 43.256
	€ 4.238.575	€ 3.935.846

Staat van baten en lasten over 2010

	resultaat 2010	begroting 2010	resultaat 2009
Baten			
subsidietoezeggingen	€ 776.947	€ 727.038	€ 2.929.996
baten niet afgesloten projecten	€ - 112.837	pm	€ - 2.565.152
	€ 664.110	€ 727.038	€ 364.844
Lasten			
toegerekende projectkosten	€ 958.088	€ pm	€ 834.497
lasten niet afgesloten projecten	€ - 403.477	€ pm	€ - 490.623
personeelskosten	€ 505.033	€ 514.828	€ 503.378
afschrijvingen	€ 19.093	€ 8.500	€ 12.316
huisvestingskosten	€ 46.290	€ 43.300	€ 32.588
organisatiekosten	€ 96.254	€ 103.425	€ 121.965
eenmalige kosten	€ 0	€ 10.000	€ 5.501
toerekening kosten naar projecten	€ - 758.125	€ pm	€ - 720.430
	€ 463.156	€ 680.053	€ 299.192
resultaat	€ 200.954	€ 46.985	€ 65.652
financiële baten en lasten	€ 7.232	€ pm	€ 9.731
Exploitatieresultaat	€ 208.186	€ 46.985	€ 75.383

Toelichting:

De jaarrekening, waaraan het financieel overzicht is ontleend, is opgesteld conform de richtlijnen voor de jaarverslaggeving 650 Fondsenwervende instellingen. De grondslagen waarop de jaarrekening is gebaseerd is de historische kostprijs. De waardering van activa en passiva geschiedt tegen nominale waarde, tenzij in de toelichting anders is vermeld. Positieve resultaten worden toegerekend aan de periode waarin deze zijn gerealiseerd. Verliezen worden verantwoord in het jaar waarin ze voorzienbaar zijn.

pm: bij het opstellen van de begroting is het onmogelijk om op voorhand te weten welke projecten geworven worden. Vandaar dat deze posten dan ook niet begroot zijn.

datum 7 juni 2011
uw kenmerk
ons kenmerk 912006 / 61207
van Drs. H.J. Klaver RA
betreft Controleverklaring financieel verslag 2010

tamek GROEP

Accountants en Belastingadviseurs B.V.

De Lichans 10-45
R211 KA Lelystad
T. 0320 24 93 61
F. 0320 24 29 77
K.v.K. 506483
lelystad@tamek.nl
www.tamek.nl

Conolly
Maastricht

Wageningen

Utrecht

Lelystad

Lelystad

Belastingadviseurs

Belasting

Landschapsbeheer Flevoland
Botter 14-03
8232 JP LELYSTAD

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Bijgevoegd financieel overzicht, bestaande uit de samengevatte balans per 31 december 2010 en de samengevatte staat van baten en lasten over 2010 met bijbehorende toelichting, is ontleend aan de gecontroleerde jaarrekening 2010 van Stichting Landschapsbeheer Flevoland. Wij hebben een goedkeurend oordeel verstrekt bij de jaarrekening in onze controleverklaring van 24 mei 2011. Desbetreffende jaarrekening en deze samenvatting daarvan, bevatten geen weergave van gebeurtenissen die hebben plaatsgevonden sinds de datum van onze controleverklaring van 24 mei 2011.

Het financieel overzicht bevat niet alle toelichtingen die zijn vereist op basis van de richtlijnen voor de jaarverslaggeving 650 Fondsenwervende instellingen. Het kennisnemen van het financieel overzicht kan daarom niet in de plaats treden van het kennisnemen van de gecontroleerde jaarrekening van de stichting.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van het financieel overzicht, ontleend aan de gecontroleerde jaarrekening, in overeenstemming met de grondslagen zoals beschreven in de toelichting.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over het financieel overzicht op basis van onze werkzaamheden, uitgevoerd in overeenstemming met Nederlands Recht, waaronder de Nederlandse Standaard 810, "Oprachten om te rapporteren betreffende samengevatte financiële overzichten".

Oordeel

Naar ons oordeel is het, in dit verslag opgenomen, financieel overzicht 2010 in alle van materieel belang zijnde aspecten consistent met de gecontroleerde jaarrekening 2010 van Stichting Landschapsbeheer Flevoland en in overeenstemming met de grondslagen zoals beschreven in de toelichting.

Tamek GROEP

Accountants en Belastingadviseurs B.V.

De controleverklaring bij de jaarrekening is getekend door

Drs. H.J. Klaver
Registeraccountant

**Totaal
Advisering
Midden-
En
Kleinbedrijf**

De informatie op deze website is uitsluitend bestemd voor de gebruiker die de informatie heeft aangevraagd en kan anderszins wettelijk beschermd zijn. Het gebruik van de informatie op deze website is uitsluitend toegestaan op voorwaarde dat u de afzender hiervan in kennis stelt. Het verspreiden, kopiëren of anderszins openbaar maken van de informatie op deze website is strafbaar.

Het uitgebreide financiële jaar-
verslag vindt u op onze website
www.landschapsbeheer.net.

Verantwoordingsverklaring

Conform het Reglement CBF-keur legt de Stichting Landschapsbeheer Flevoland in het jaarverslag een Verantwoordingsverklaring af over de drie hoofdprincipes van goed bestuur. Van belang hierbij is dat de Stichting geen fondsenwervende instelling is maar een kansspelbegunstigde van de Nationale PostcodeLoterij. Het aandeel uit deze gelden was dit jaar € 134.000.

Het Bestuur van Landschapbeheer Flevoland is een onbezoldigd bestuur en bestaat uit leden die vanuit persoonlijke affiniteit, vaak in relatie met hun maatschappelijke positie, een bijdrage willen leveren aan de doelstelling van de stichting. De stichting heeft als doel zich actief in te zetten voor behoud, beheer en ontwikkeling van natuur en landschap in Flevoland.

Uit de leden is een voorzitter, penningmeester en secretaris benoemd. Stichting Landschapsbeheer Flevoland heeft gekozen voor een bestuursmodel waarbij

sprake is van toezichhoudend bestuur. Het bestuur heeft zijn directeur volmacht gegeven en gedelegeerd voor een groot aantal taken. Het bestuur is verantwoordelijk voor het beleid en de beleidsontwikkeling. Dit betekent dat het bestuur de hoofdlijnen van het beleid bepaalt en het meerjaren(beleids)plan, de begroting, jaarrekening en het jaarverslag vaststelt. Het bestuur ziet erop toe dat de afgesproken inhoudelijke doelen worden gerealiseerd binnen de vastgestelde financiële kaders. Het vastgestelde beleid wordt op hoofdlijnen voorbereid door de directeur gezamenlijk met het bestuur. In de rol van werkgever zorgt het bestuur ervoor, samen met de directeur van Landschapsbeheer Flevoland, dat Landschapsbeheer Flevoland op correcte wijze haar werk doet.

Landschapbeheer Flevoland stelt, op basis van het meerjarenplan, jaarlijks een werkplan op. In dit werkplan zijn de projecten voor het komende jaar opgenomen. Binnen de projecten wordt voortdurend

gezocht naar mogelijkheden met minder middelen meer resultaat te behalen (effectiviteit en efficiency).

Belanghebbenden (vrijwilligers, bedrijven en agrariërs), subsidieverleners en opdrachtgevers krijgen tussentijdse- en eind-projectrapportages met betrekking tot voortgang en resultaten (inhoudelijk en financieel). Waar zich kansen voordoen wordt de media actief ingezet bij de promotie van doelstellingen en/of specifieke projecten. Bij sommige projecten wordt middels bebording informatie gegeven over het project en de financiers. Tevens worden speciale projectgerichte informatiebijeenkomsten gehouden.

Landschapsbeheer Flevoland
Zorg voor ons landschap